

MAGYARORSZÁGI MEZOZOÓS KÉPZŐDMÉNYEK

ALPI—KÁRPÁTI KAPCSOLATAI

I

A "Magyarország mezozoós képződményeinek alapszelvény vizsgálata
és alpi-kárpáti-dinári kapcsolatai"

c. OTKA kutatási program keretében készült tanulmányok

Témavezető: HAAS János

Budapest

1992

Magyarországi mezozoós képződmények alpi—kárpáti kapcsolatai Előszó

HAAS János

MTA Geológiai Tanszéki Kutatócsoport, 1088 Budapest, Múzeum körút 4/A.

Az utóbbi évtized geológiai kutatásai, a korábbi adatok lemeztektonikai szemléletű újraértékelése, szintézise arra az eredményre vezettek, hogy Magyarország földkérgé olyan lemezszilánkokból, kéregdarabokból épül fel, amelyek a földtörténeti középkorban még jelentős távolságra voltak egymástól, a maitól lényegesen eltérő geológiai környezetben.

Részben az Európai- (Eurázsiai-) lemezről, részben az Afrikai-lemezről származó kéregdarabok eredeti helyzetének és későbbi mozgásainak rekonstruálása Közép-Európa geológiájának egyik kulcskérdése és a nemzetközi érdeklődés homlokterében áll. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a hazai földtani modell sem dolgozható ki a környezettel való részletes összevetés nélkül.

A közelmúltban számos, egymástól nagymértékben eltérő értelmezés, rekonstrukció született, de korszerű, bizonyító erejű adatokkal megfelelően alátámasztott geodinamikai szintézist csak a gondosan kiválasztott és sokoldalúan vizsgált etalon jellegű szelvények rendszeres és céltudatos összehasonlító vizsgálatával lehet megalapozni.

Az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA) támogatásával elvégzett munkánk célja az volt, hogy egyrészt a korreláció, illetve az összehasonlító elemzések alapját jelentő hazai mezozoós alapszelvények vizsgálatát tovább folytassuk, másrészt nemzetközi együttműködéssel a rétegtani, szerkezetfejlődési, ősföldrajzi szempontból kiemelkedő jelentőségű alpi, kárpáti, dinári szelvényekkel az összehasonlító vizsgálatokat, értékeléseket elvégezzük.

A magyarországi felszíni és fúrás alapszelvények vizsgálata 1980 óta folyt a Magyar Állami Földtani

Intézet koordinálásával, eredményeit folyamatosan adtuk közre (Magyarország geológiai alapszelvényei sorozat és Magyarország geológiai alapfúrásai c. MÁFI kiadványok).

Az 1987-ben indult OTKA program keretében mindenek előtt a hazai szelvényeknek a környező területek szelvényeivel való összehasonlító vizsgálatára koncentráltunk.

A már korábban létrejött és az újonnan létesített külföldi kapcsolataink segítségével, lehetőség szerint a témát, illetve a területeket legjobban ismerő külföldi kutatók bevonásával próbáltuk a feladatokat megoldani. Esetenként azonban, amikor megfelelő külföldi partnert nem tudtunk bevonni, hazai kutatók önállóan is vállalkoztak egy-egy terület összehasonlító elemzésére. A program keretében elkészült tanulmányok kutatási területeit az 1. ábra mutatja.

A program eredményeit külön kötetben kívántuk összefoglalni és közzétenni. A kötet szerkesztését TÓTHNÉ MAKK Ágnes a Magyar Állami Földtani Intézet támogatásával elvégezte, amiért köszönetünket fejezzük ki. Sajnos az Intézet jelenlegi lehetőségei nem tették lehetővé a tervezett kötet viszonylag rövid időn belüli megjelenését. Ezért a szerzőkkel egyetértésben úgy döntöttünk, hogy azokat a tanulmányokat, amelyek főként a hazai kutatók érdeklődésére tarthatnak számot, és magyar nyelven nem jelentek meg, a Magyarhoni Földtani Társulat segítségét kérve, az *Általános Földtani Szemlében* adjuk közre. A nemzetközi érdeklődésre számot tartó és angol nyelven még nem közölt kutatási eredményeket tartalmazó cikkeket pedig az *Acta Geologica Hungarica* folyóirat közli.

A program keretében elkészült tanulmányok jegyzéke

A kutatási területeket az 1. ábra mutatja a jegyzékben szereplő sorszámozásnak megfelelően.

Félkövérrrel: az Általános Földtani Szemle 26. számában megjelenő cikkek.

* = a 27. számban megjelenő cikkek.

1. HAAS János:

Magyarországi mezozoós képződmények alpi—kárpáti kapcsolatai. Előszó (279—281)

2. MÁRTONNÉ SZALAY Emő és MAURITSCII, Herman J.:

Az alpi—kárpáti—pannon—dinári tektonikai rendszer paleowágnesei irányai (283—295)

3. BROGLIO LORIGA, Carmela, GÓCZÁN Ferenc, HAAS János, LENNER, Katalin, Claudio NERI, ORAVECZNÉ SCHEFFER Anna, Renato POSENATO, Szabó Inre és TÓTHINÉ MAKK Ágnes:
A Dolomitek és a Dunántúli-középhegység alsó-triász képződményeinek rétegtani korrelációja és fejlődéstörténetük összehasonlítása (297—310)
4. KOLOSZÁR László: *
Lombardiai (Olaszország) és Balaton-felvidéki alsó-triász szelvények litosztratigráfiai összehasonlítása (311—317)
5. BUDAI Tamás:
Balaton-felvidéki és dél-alpi középső-triász szelvények sztratigráfiai kapcsolata (319—334)
6. BUDAI Tamás és VÖRÖS Attila:
Középső-triász fejlődéstörténet és tágulós tektonika a Balaton-felvidéken (335—343)
7. Franz TATZREITER és VÖRÖS Attila:
Az Északi-Mészkiálpok és a Balaton-felvidék pelsoi (középső-triász) ammonites faunáinak összehasonlítása
8. BUDAI Tamás:
A Déli-Alpok és a Gailvölgyi-Alpok triászfaunák áttekintése (345—346)
9. VÖRÖS Attila:
Hierlatz mészkő — egy sajátos „osztrák-magyar” jura fácies
10. VÖRÖS Attila:
A Déli-Alpok jellemző jura rétegsorai
11. MÓRÁNÉ CZABALAY Lenke:
A magyarországi (Bakony-hegység) és ausztriai (Kainachi- és Gamsi-medence) szenon molluszka faunáinak korrelációja
12. BÉRCZINÉ MAKK Anikó, HAAS János, RÁLISCHNÉ FELGENHAUER Erzsébet és ORAVECZNÉ SCHEFFER Anna:
A Közép-dunántúli egység felső-paleozoós—mezozoós képződményei és kapcsolataik
13. BODROGI Ilona, Harry LOBITZER, FILÁ CZ Edit és SURENIAN, R.:
Az Északi Mészkiálpok pelágikus alsó-kréta képződményeinek foraminifera-sztratigráfiája és a Berzsekhegyi Márta Formáció mikrofauna vizsgálatának eredményei
14. FÉLEOYHÁZY László és NAGYMAROSY András:
Gerecsei alsó-kréta képződmények nannoplankton sztratigráfiai vizsgálata
15. CSÁSZÁR Géza:
Urgon fáciesű képződmények a Pelsői-egységben és ezek viszonya a környezet hasonló képződményeihez
16. CSÁSZÁR Géza:
Urgon fáciesű képződmények a Tiszai-egységben
- *17. MÁRTONNÉ SZALAY Emő:
Mecseki és Villányi-hegységi mezozoós alapszelvények paleomágnessége
- *18. TÖRÖK Ákos:
Egyenletes karbonát rampa üledékképződés a mecseki középső-triászban
- *19. PÉRŐCsaba, BÉRCZINÉ MAKK Anikó, CSÁSZÁR Géza, GALÁ CZ András, KOVÁ CS Sándor, RÁLISCHNÉ FELGENHAUER Erzsébet, TÖRÖK Ákos és VÖRÖS Attila:
A Tiszai-egység dél-magyarországi és erdélyi-középhegységi részei mezozoós rétegsorainak összehasonlítása
- *20. KEMENCI Rózsa és SZENTGYÖRGYI Károly:
A Vajdaság medencealjzatában feltárt felső-kréta korú képződmények
- *21. SZENTGYÖRGYI Károly:
A felső-kréta (szenon) korú képződmények összehasonlító vizsgálata az Alföld, az Erdélyi-középhegység északi része és a Kárpátalja területén

1. ábra. Magyarország és környezete szerkezetföldtani vázlata a kötetben szereplő kutatási területek feltüntetésével (a sorszámmal megegyeznek a tartalomjegyzék sorszámaival).

Bekarikázott számok: külföldi területekkel való összehasonlítás.

Bekéretezett számok: az adott terület bemutatása.

